

LJUBLJANSKI ZVON

Ljuban.

(Maloruski motiv.)

I.

Ne vzdihla zimska burja krog koč,
 nego mati na pragu žalno joče,
 Ljubana sina srčno pregovarja:
 »O sin, dni starih mila mi zarja!
 ne želi na tuje, na boj krvavi,
 sive svoje matere ne ostavi,
 nego spravi meč, deni strani lok,
 položi s puščicami tul iz rok
 in v novo zaženi živahne ovčice
 na jasne gorice brstné zelenice,
 kjer sočna travica rase
 in čreda se rada pase!
 A proč ne misli, na tuje ne hodi,
 rezila mi ostrega v srce ne bodi!«

Ljuban sedla si konjiča brzen,
 sedla, govori ves boder in drzen:
 »Ko se sokol vzgodi, ko mu vzraste perut,
 opoji neutešen in buren ga čut,
 širi mu prsi, srce mu vžiga,
 da nikaka ne bi zadržala ga sila,
 ni gnezdece rodno, ni sužna veriga,
 nego smelo razpno se nemirna mu krila,
 kakor strela vzleti v nedogledne višine,

veselo frči črez goré in doline,
da zre druge kraje in druge stvari,
da izkusi čile svoje moči.

Hlepi mi srce živéj in živéj,
kipí, hrepeni mi naprej in naprej.
Ne bodem več gonil ovac gori v šume,
nego rajši zajaham na vražne trume,
nego rajši vzdržim v krvolivni boj,
kamor vabi me mečev žvenket in soj.
Doborim se do bajne deve Slave,
da na čarne me prsi pritisne ljubó,
ovije mi lovor-venec krog glave,
poljubi mi zorno lice žarnó.

Ne plakaj, ne ihti, draga mati!
Ne morem, ne morem doma več ostati:
Cel svet mi je premal,
kako bi ta dolček miru mi dall«

A mati zajoka še huje
in proseče sinu vzdihuje:
»Ne hodi na tuje, v nevarne kraje!
Doma je slaje,
doma je mir in sreča,
a v svetu je vihra in vika vrveča.
Vojna je ljuta in bor neblag,
okruten in neusmiljen je vrag:
kakor ljuta kača skrivaj okrog lazi,
v zasedah lokavo na priliko pazi,
nemilo te zgrabi silen in trd,
zabode te v srce buren mu srd,
da v mrki pustinji sam in nem
omagaš v veselje divjim zverém.
Prifofóče sraka črez ravan,
pa ti vzame biser-oko;
pikroka črni vran,
razkljuje ti lice ljubó,
volkulja sestradana prihrči,
raztrga ti sveže srcé;

tvoje mlado telo strohni
 sredi tuje zemljé.
 A mene staro ženó
 zle tuge v hladni grob zagrebó . . .
 Tako si še mal, šibak, mladolet,
 ne hodi še v hrumni in šumni svet!*

A sin je ne sluša,
 kipi mu duša,
 srce se mu vžiga.
 Na šarca se dviga,
 ozrè se še v mater sivó,
 a naglo se v stran obrne,
 solzó si z levo utrne,
 dajoč ji desno rokó.
 Konj živ zaigra,
 ves isker hrkne,
 kakor mignil bi, vzdrkne,
 kakor veter lehan čez ravan peketá.
 A tužna mati medlí za mladičem,
 dokler za zelenim ne zgine ji gričem.
 Zre, zre, otožno vzdahne,
 otožno vzdahne, omahne.
 Debela solza ji oko je zalila,
 grenká, da bi celo morje zagrenila.

II.

Vzdiguje sredi poljane se taber,
 okolo tabra železo se bliska,
 na borca borec oholo pritiska,
 junak na junaka sili hraber.
 Vrag vruga zbada strupenih ust,
 podira hrusta hrust.

Priskokóče Ljuban na konjiču znoječem,
 zapodi se v vrvenje ves v ognju žarečem,
 da šarčevo vrage zatira kopito,
 kakor toča razbija zoreče nam žito.
 Navalí koprneč v smrtonosni vihar,

vihti in maha udar na udar.
 Gasi mu žejo orožja tresk,
 rezila blesk,
 mečev brenket,
 sabelj žvenket,
 svrčanje strelíc,
 frčanje puščic,
 konjičev topot,
 šum in hrum in grohot,
 orožja lom,
 krute borbe hrest in grom.

Na desno bije, na levo seka.
 Krvava reka
 valí se v valovih penečih.
 Ihtenje trpečih,
 mrjočih ječanje,
 nesrečnih ranjencev jadicovanje!

Gasí hrepenenje, ne ugasi.
 Končan je boj,
 a Ljubana želj neutešnih roj
 naprej, vse naprej bodri.

Uže se belí tam sijajni grad,
 mamivo njegovih misli in nad,
 hlepenja in koprnenja mu vir.
 Zajaha konjiča v dir,
 tri goré prejezdi visoke,
 tri vodé preplava široke,
 tri prepade preskače globoke.
 Vse ovire premore mu znojni napor,
 doborí se na ljubljene Slave dvor.

III.

Kakor ljubek vetrec prismeva
 junaku naproti se krasna deva,
 cvetná kakor sveža pomlad.
 Ljubeznivo ga sprejme, vede v grad,

v bleščobo laskavo svetlih dvoran,
 da take ni zrl še beli dan:
 Preproge dičijo tla dragocene,
 umetelne slike oživljajo stene,
 zavese prestregajo solnčni zrak,
 da širi se hladen polumrak.
 Vse krog in krog divno blesti,
 skrivnostno žari.
 Vse oveva jasno bogastvo,
 svetlo veličastvo.

Opravi se Slava v sijajno opravo,
 v baržun in svilo, v srebró in zlató,
 sladko umesti za mizo vonjavo
 na drage blazine selo mehko
 Ljubana strmečega,
 v omamen natoči kozarec
 ognjenega vinca iskrečega
 rujni mu žarec.
 Srčno okrog čela ovije
 mu lovor-venec krasan,
 z razkošnimi biseri osejan,
 da kakor vedra mavrica sije.
 Prisede Slava.
 Nežno ga levo ji rame
 golo krog vrata objame,
 a roka ji prava
 mu vabno s kupo nazdravlja.
 Zabrenkajo strune, godba zasvira,
 zveni miloglasno, rahlo zamira,
 Ljubana pevanje zvonko proslavlja.
 Opoji ga medena slast,
 zamaknjen oklene ji vitko rast,
 na srce jo stisne močno hrepeneče,
 glavo nasloni prepolno sreče
 na snežno ji nedrije bujno kipeče.
 Primili ga deva nase živeje,
 z nasmehom bajnim se mu nasmeje,
 poljubi usta mu burno kopneča,
 v čaroben sen ga zazibka mameča.

IV.

Bil sèn je sladak in mil,
 a kratek je bil.
 Ljuban se vzdrami,
 okolo se bister ozrè:
 Vsa prejšnja krasota ga mami,
 kakor prej mu Slava cvetè.
 A vsa veličast in bleskotna oprava
 le oko mu zabava,
 a srca mu žejnega ne zanima.
 Zaman se mu Slava dobrika prijazno,
 nje ljubkanje, čuvstev prazno,
 pustó mu je kakor ledena zima.
 Teži kakor kamen-tovor
 na čelu ga lovor.

Kakor senca blodi
 okolo grada okrog,
 preleta cvetoči gaj in log,
 iščoč povsodi
 čudotvorne tiste moči,
 da mu burne željé pogasí.

Zaman!
 Zajoka Ljuban,
 premučna ga stisne beda.
 Vrže lovor raz glavo,
 preopravi se naglo, konjiča zaseda,
 v vabečo ga več ne pogleda Slavo,
 in ne ozre se v zlati sijaj —
 razočaran zajaha nazaj.

Otožen jezdi črez ravan,
 zamišljen zavije v les teman.
 A v lesu mož mrkih četa prežé
 v zasedi bogatega plena čaka.
 Začuvši kopito, živo se vzbodre,
 kakor tur sestradan padó na junaka.
 Konjič zarezgeče,
 orožje bleskeče,

rezilo žvenkeče,
 udarec prestrega udarec.
 Razvrže Ljubana sunec globok.
 Užaljen umni šarec
 ubeži razbojnikom v skok.

Kakor jastreb golobu krut
 oskube šibko perut,
 razkljuje mu nežno telesce ljut,
 Ljubana zlodeji vjemó,
 ugrabijo mu opravo svetló,
 ostavijo ga nemilo
 v lesovju mračnem krvavečega,
 v nevolji grozni ječečega
 deročim zverem v gostilo.

V.

Na pustem vresju leži teman
 junak, poln ran;
 usoda ga strla je zla.
 Le steška diha:
 razvita napol usiha
 že roža cvetná.
 Stresa ga mraz.
 Na čelo seda
 smrt mu bleđa,
 rosi mu z mrzlim potom obraz.
 Udar širok in globok
 trdo ga peče.
 Rudi mu nedro, na tla mu teče
 krvi začrnele vroči tok.
 Sam sredi zemlje tuje,
 nikogar nima bolan kraj sebe,
 da mu sožaluje,
 da ga zagrebe.
 Le šarec, veren mu drug,
 priskače nazaj poln tug,
 v gospodá se mil ozira.
 A Ljuban leži medló,

trepalnica težka mu zapira
 pretrudno oko.
 Prileta že sraka mu črez plan,
 da unese bisera dragocena,
 zakrokava črni vran,
 veseli se okusnega plena,
 a v hosti voljkulja mrka
 zamolklo grka.

Prifrči na drevesce
 na vzletnih krilih mu kukavica,
 na uvela lica
 upre mu žalno očesce,
 zakuka, zakuka
 z otožnim glasom mu,
 da vzgane ga trpka muka:
 »Kuku, kuku! . . .
 Tam v dalji ženica osirotela,
 v trdih bolečinah oslabela
 vse dni prevzdihuje,
 vse noči prejokuje —
 solz toliko je prelila,
 da celo puščavo bi razmočila,
 razmočila, ozelenila.
 Ostavil jo je samó
 na stara leta mater sivó.
 Prvi mesec hlepé je prekoprnela,
 drugi mesec žalostno je preihtela,
 tretji mesec vrača dušo Bogu . . .
 Kuku, kuku!« . . .

Kakor veter šibo pretrese junaka
 nemila vest,
 kakor dete zaplaka.
 Skeleča vdihne boleost
 v otrple ude mu sile neznane.
 Utrga zel, krvni tok zavrne,
 obveže si rane,
 z ogrtalom šarčevim se ogrne,
 na stremen upre se, na šarca se dvigne,

konjičeve grive trdnó se oklene,
 premrle roke okrog vrata mu dene,
 tovarišu zvestemu migne —
 kakor sokol na krilih lehan
 zapeketá črez ravan.
 Tri znojne dni preskokoče,
 tri trudne noči pretopoče;
 ko zarja četrta nebo orudi,
 do slamnate tihe kočé prihrope,
 globoko zasope,
 na tla se upehan zvali . . .

Ljuban se burno vzgane,
 kakor misel v izbico plane.
 Svetiljka brli mračnó,
 ženó medlečo,
 na trdem ležečo
 oseva slabó.
 Ljuban se nagne na lice nabrano,
 kakor vosek bledó,
 poljubi na čelo jo nagubano,
 kakor led mrzló,
 poljubi jo hrepeneče, goreče:
 »O mati, mati!« bolno šepeče.
 Lehno zažari ji lico usahlo,
 ugaslo oko otvori se ji rahlo,
 ozre se vanj sladko-vabljivo,
 nasmehne se mu ljubeznivo:
 »O dete, dete predrago!«
 S presrčnim glasom blago
 koprné mu dahne —
 omahne . . .

On zgrudi se ji na rame.
 Obveza se sname,
 zakrvaví mu rana
 in v smrti z materjo združi Ljubana.

Pribislav.

